

SPRAWIEDLIWY HANDEL

Ważne okazje w moim domu świętowaliśmy kiedyś specjalnym daniem – smażonym bananem w polewie czekoladowej. Wspominam to jako chwile kulinarnych radości, okazję do najedzenia się słodyczami przy akceptacji rodziców. Dziś beztraska tych wspomnień jest zaburzona, bo coraz więcej słyszę o ubóstwie ludzi zbierających banany w Ekwadorze i o pracy dzieci na plantacjach kakao w Afryce.

Świat stał się płaski – nie można już ignorować problemów, tylko dlatego że mają miejsce po drugiej stronie kuli ziemskiej. Czy wobec tego należy przestać jeść smażone banany w czekoladzie i pozbawić się jednej z drobnych przyjemności? Rezygnując z bananów pozbawimy ich producentów źródła dochodu... Czy istnieje rozwiązanie, które pozwoli nam kupować produkty z Globalnego Południa zapewniając ich wytwórcom godne wynagrodzenie i warunki pracy?

Takim rozwiązaniem może być Sprawiedliwy Handel, czyli partnerstwo handlowe oparte na dialogu, przejrzystości i szacunku, które dąży do zwiększania równości na globalnym rynku. Przyczynia się do zrównoważonego i harmonijnego rozwoju oferując lepsze warunki sprychanym na margines producentom utrzymującym się z uprawy nie tylko bananów i kakao, ale też kawy, herbaty, ryżu i wielu innych produktów trafiających potem na nasz stół.

Żyjemy w świecie rosnących nierówności, ale mimo wszystko na tej szczęśliwszej półkuli. Często nie zdajemy sobie sprawy, że miliard mieszkańców Globalnego Południa nie ma dostępu do wody pitnej, a ponad 2,5 miliarda musi przeżyć za mniej, niż dwa dolary dziennie. Oczywiście, istnieje pomoc rozwojowa – ale czy jest ona wystarczająca? W przypadku Afryki Subsaharyjskiej jest 10-krotnie mniejsza od potencjalnych dodatkowych wpływów z eksportu, gdyby przywrócić Afryce jej udział w światowym eksporcie sprzed 50 lat. Z 431 mln zł, jakie Polska przeznaczą na dwustronną pomoc rozwojową, tylko 3 procent trafia do Afryki. Może dlatego kraje rozwijające się już 40 lat temu zaproponowały hasło *Handel zamiast Pomocy*.

Konwencjonalny handel jest nastawiony na maksymalizację zysków, dlatego staje się przyczyną nierówności – wyzyskując i nieuczciwie traktując pracowników i dostawców z Południa. Dotyczy to szczególnie drobnych producentów, którzy nie są w stanie wymóc na wielkich korporacjach korzystnych warunków handlu. To sprawia, że producenci bananów w Ameryce Środkowej dostają tylko 1-2% ceny, którą płacimy w sklepie, a 50% trafia do firmy dystrybuującej. Tak niska zapłata często nie wystarcza rolnikowi na utrzymanie siebie i swojej rodziny, zakup leków, czy wyprawienie dzieci do szkoły.

Sprawiedliwy Handel stawia sobie za cel zmianę tych zasad tak, aby poprawić poziom życia drobnych producentów i ich społeczności. Wzmacnia kapitał finansowy rolników i ich rodzin podnosząc przychody i zwiększając dostępność kredytów. Ważne są też korzyści pozafinansowe jak budowanie kapitału społecznego, fizycznego i ludzkiego danej społeczności oraz ochrona zasobów środowiska.

System Sprawiedliwego Handlu przekłada koncepcję partnerstwa na konkretne wymagania dla producentów i nabywców. Odpowiednie standardy regulują warunki

handlu i funkcjonowanie organizacji producenckich. Podstawowe zasady Sprawiedliwego Handlu, to:

- **Długoterminowe i stabilne relacje handlowe** – bezpośrednie umowy między producentami z Południa i importerami z Północy, które dają rolnikom możliwość planowania budżetu i układania strategii działań na przyszłość.
- **Finansowanie wstępne** - organizacja producencka może dostać część wartości kontraktu w formie przedpłaty, dzięki temu jest w stanie skupić zbiory od swoich członków i utrzymać płynność finansową.
- **Cena minimalna** – nie może być niższa od ceny rynkowej, gwarantuje rolnikowi zwrot kosztów produkcji i zapewnia godne życie jego rodzinie.
- **Premia na rzecz społeczności lokalnej** – przeznaczana w drodze demokratycznej decyzji na inwestycje w rozwój społeczności lokalnej, głównie budowę szkół i przychodni lekarskich.
- **Demokratyczne podejmowanie decyzji** - drobni producenci są zrzeszeni w organizacjach zarządzanych w sposób demokratyczny i przejrzysty, a prawo głosu nie zależy od płci, ani od stanu posiadania.
- **Produkcja odpowiedzialna społecznie i środowiskowo** - zabroniona jest praca dzieci, praca w warunkach niewolniczych i dyskryminacyjne zasady działania organizacji. Obowiązują rozbudowane zasady regulujące gospodarkę zasobami środowiska i chroniące je przed degradacją

Wypełnianie tych standardów jest kontrolowane przez niezależnych inspektorów, którzy decydują o przyznaniu certyfikatu potwierdzającego 'sprawiedliwość' danego produktu, czy organizacji.

Ruch Sprawiedliwego Handlu tworzony jest przez wiele organizacji i firm – produkujących, handlujących, certyfikujących, sprzedających i promujących towary SH. Najważniejsze z nich to Stowarzyszenie FLO International i IFAT. Mniejsze zajmujące się głównie importem i sprzedażą 'sprawiedliwych' produktów to np. Gepa, Altromercato, El Puente. Większość z nich współpracuje ze sobą w ramach EFTA – Europejskiego Stowarzyszenia Sprawiedliwego Handlu.

Fairtrade, system odpowiadający za ponad 4/5 wielkości światowej sprzedaży Sprawiedliwego Handlu, skupiał w 2007 roku 7,5 miliona osób z 58 krajów Południa – producentów i ich rodzin. Sprzedaż produktów ze znakiem Fairtrade wzrosła 3-krotnie w przeciągu ostatnich 4 lat, osiągając w 2007 roku wartość prawie 2,5 mld €. Szacuje się, że z tego prawie 200 mln € trafiło do rolników w postaci dodatkowych wpływów głównie dzięki premii i cenie minimalnej. Produkty SH dostępne są w ponad 60 krajach, w dziesiątkach tysięcy sklepów, kawiarni i supermarketów, także w Polsce.

Od naszego wyboru konsumenckiego zatem zależy czy będziemy mogli ze spokojnym sumieniem delectować się bananem w polewie czekoladowej.

Jakub Rok
Grupa eFTe Warszawa